

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Μέχρι τώρα, στις περισσότερες μουσικές δημιουργίες ο λόγος που ενσωματώνουν υπολείπεται της μουσικής. Ένα παράδειγμα γ' αυτήν την προτίμηση στη μουσική έναντι του λόγου φαίνεται στις όπερες με χαρακτηριστικό παράδειγμα την σχέση μουσικής και στίχων στα «Κάρμινα Μπουράνα» του γερμανού συνθέτη και μουσικού παιδαγωγού Καρλ Ορφ.

Θα έλεγε κανείς ότι ελάχιστα είναι τα μουσικά κομμάτια που όντας σε πολύ υψηλό επίπεδο – όπως η Ενάτη του Μπετόβεν – έχουνε μια κατάλληλη αντιστοίχιση ανάμεσα στην μουσική και την στιχουργική ποιότητα, όχι ως έννοιες αλλά ως δυναμικές καταστάσεις.

Και πάλι όμως αν και ο «Ύμνος στην Χαρά» αποτελεί μια ανάταση προς τις ιδέες της χαράς, της αδελφοσύνης, και της ελευθερίας, υπό έννοια υπερβατική, παρά το γεγονός ότι οι ιδέες εκεί εκφράζονται σε εικόνα, σε παράσταση, δεν αναπτύσσεται η εσωτερική της δυναμική, δεν διευρύνεται το εννοιακό της σύμπαν και ο νοηματικός της ορίζοντας ώστε να μπορεί κανείς να βιώνει απελευθερωμένα από την μορφή την ιδέα.

Παρά λοιπόν όλα αυτά στην προκείμενη περίπτωση διαπιστώνει κανείς μια εκπληκτική αρμονία και θα έλεγε κανείς ότι ο Μπετόβεν ήταν από τους λίγους – και σε ένα βαθμό αντίστοιχα ο Βάγκνερ και σε κάποια σημεία ο Μότσαρτ και λίγοι άλλοι – που απέδωσαν μια κατάλληλη συσχέτιση λόγου και μουσικής.

Ελάχιστοι ήταν εκείνοι που μπόρεσαν να εναρμονίσουν τον λόγο, το θέμα και την μουσική χωρίς η κατάληξη να είναι η μουσική υπόδουλη σε μια θεαματική παράσταση χωρίς νόημα.

Στην κάθε περίπτωση μουσικής δημιουργίας, που παρατηρείτε απουσία ουσιαστικού λόγου, η μουσική διογκώνει το νοηματικό τίποτα. Σ' αυτή την περίπτωση η μουσική βαμπιρίζεται από τον συναισθηματικό συγχυτικό χωρίς νοηματική βαθύτητα ευρύτητα και προοπτική λόγο.

Συνεπώς σε κάθε ολοκληρωμένη αισθητική μουσική δημιουργία, θα δούμε παράλληλα με την μουσική δυναμική, που συναντάμε στους κλασικούς και στους ρομαντικούς κυρίως συνθέτες, την δυναμική του ποιητικού λόγου, με έναν εννοιακό πλουραλισμό ιδεών και μια εποπτεία του ιδεατού, με μια ουσιαστική ποιητική διαλεκτική και όχι μόνο με αναφορά του ιδεατού στην παράσταση στην μορφή.

Αυτό πιστεύουμε ότι συνιστά ένα πολύ γόνιμο πεδίο για την νέα τέχνη. Ένα τέτοιο πεδίο θα αναδειχθεί υπό τον όρο ότι ο λόγος που ενσωματώνεται στην τέχνη, θα σταματήσει να χαρακτηρίζεται από τον ναρκισσισμό της ασάφειας, οπότε θα μπορέσει το ιδεατό, να ξεδιπλώσει τον εαυτό του με ενάργεια ως πνευματική ανάγνωση.

17 Αυγούστου 2009

Γιάννης Ζήσης, Δημοσιογράφος-Συγγραφέας,
Μέλος της ΜΚΟ Σόλων

ioanniszisis@solon.org.gr